

บทที่ 1

สภาพการณ์ทางการเมืองก่อนร่างรัฐธรรมนูญ 2521

การเมืองการปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญ 2517 : สภาพความเป็นประชาธิปไตยของรัฐธรรมนูญ และความเป็นอนาธิปไตยของมวลชน

รัฐธรรมนูญ 2517 เป็นรัฐธรรมนูญที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่มีหลักการ เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดฉบับหนึ่ง ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากการต่อสู้เรียกร้องของนักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชน¹ โดยกลุ่มนักศึกษา ประชาชน อาจารย์ นักหนังสือพิมพ์และนักการเมือง จำนวน 13 คน ซึ่งมีนายธีรยุทธ บุญมี อดีตเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เป็นผู้ประสานงานให้มีการชุมนุมเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เรียกร้องให้รัฐบาลคืนอำนาจทางการเมือง ปกครองให้กับประชาชน ด้วยการให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือน² กลุ่มคนเหล่านี้ ได้จัดให้มีการชุมนุมกันในวันที่ 5 ตุลาคม 2516 ณ บริเวณอนุสาวรีย์ทหารอาสา ข้างสนามหลวง ได้มีการตระเวนแจกใบปลิวให้กับประชาชนเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ตาม สถานที่สำคัญต่างๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร และกลุ่มนี้ได้ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลจับกุมโดยถูก ตั้งข้อหาร้ายแรงว่า เป็นกบฏและเป็นคอมมิวนิสต์ และรัฐบาลจะใช้มาตรา 17 สอบสวนและ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ สมชาติ รอบกิจ , "การร่างรัฐธรรมนูญ 2517" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับพิเศษ แขนงวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2523) หน้า 1.

² ประชาธิปไตย. (8 ตุลาคม 2516) หน้า 2.

ตัดสินความ^๓ รวมทั้งได้ส่งควบคุมผู้ต้องหาตั้งกล่าวระหว่างสอบสวนโดยไม่มีกำหนด ยังผลให้ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เรียกร้องให้นิสิตนักศึกษาและนักเรียนทั่วประเทศ ไปร่วมชุมนุมกันที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นจำนวนนับแสนและเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยผู้ต้องหาทั้งหมด 13 คน โดยไม่มีเงื่อนไข รวมทั้งตั้งข้อเรียกร้องเพิ่มเติม โดยขอให้รัฐบาลกำหนดเวลาในการประกาศใช้รัฐธรรมนูญภายในปี 2516 อีกด้วย^๔

เนื่องจากรัฐบาลไม่ยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องดังกล่าว นิสิต นักศึกษาและประชาชนประมาณ 3 แสนคน จึงเดินขบวนจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และท้องสนามหลวง ผ่านถนนราชดำเนินกลาง และราชดำเนินนอกไปตั้งมั่นอยู่ที่บริเวณพระบรมรูปทรงม้า ในตอนบ่ายวันที่ 13 ตุลาคม 2516 และในตอนค่ำของวันที่ 13 ตุลาคม 2516 รัฐบาลได้ยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องดังกล่าว แต่ในช่วงแห่งการสับสน และไม่ไว้วางใจกันระหว่างรัฐบาลกับนักเรียน นักศึกษา และประชาชน ทำให้เกิดปะทะกันขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ และขบวนนักเรียน นักศึกษา และประชาชน เมื่อรุ่งวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ณ บริเวณข้างพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชวังดุสิต ในขณะที่ขบวนนักเรียน นักศึกษา และประชาชน ส่วนใหญ่กำลังจะสลายตัวและทยอยกันแยกย้ายกลับบ้าน^๕ จากการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับขบวนนักเรียน นักศึกษาและประชาชนดังกล่าว เป็นชนวนทำให้กลุ่มดังกล่าวเกิดการรวมตัวกันอีกครั้งหนึ่งเพื่อต่อต้านกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ และในตอนสายของวันนั้นเองรัฐบาลก็ได้ใช้กำลังทหาร ตำรวจ และอาวุธหนัก ในการปราบปรามนักเรียน นักศึกษา และประชาชน ทำให้มี

^๓ เรื่องเดียวกัน หน้า 4

^๔ กรรมล ทองธรรมชาติ, วิวัฒนาการของระบอบรัฐธรรมนูญไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บรรณกิจ , 2524) หน้า 36.

^๕ ประชาธิปไตย. (15 ตุลาคม 2516) หน้า 8.

ผู้คนบาดเจ็บและล้มตายเป็นจำนวนมาก รวมทั้งสถานที่ราชการถูกเผาทำลายหลายแห่ง จนในที่สุดจอมพลถนอม กิตติขจร ได้ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และได้ออกเดินทางไปต่างประเทศในวันที่ 15 ตุลาคม 2516 ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดินสืบต่อไป⁶

แม้ว่าเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองดังกล่าว จะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองประเทศก็ตาม แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการกดดันทางการเมืองเพียงชั่วคราวเท่านั้น มิได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อโครงสร้างทางการเมืองแต่ประการใด การเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้นเป็นแต่เพียงการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองจากรัฐบาลทหารมาเป็นรัฐบาลพลเรือนเท่านั้น⁷ แต่สภาพการณ์หรือโครงสร้างทางสังคมต่าง ๆ แม้หลัง 14 ตุลาคม 2516 มาแล้วก็ตาม มิได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใดมากนัก สภาพสังคมเกษตรกรรม สังคมชนบท หรือสังคมประเพณีนิยมที่ผสมผสานกับอิทธิพลของพุทธศาสนา ไสยศาสตร์ ระบบศักดินา ระบบราชการ ระบบครอบครัวซึ่งเป็นโครงสร้างหลักของสังคมไทยก็ยังคงเหมือนเดิมมิได้เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญแต่อย่างใดมากนัก⁸ อำนาจทางการเมืองยังมีลักษณะเป็นระบบการเมืองแบบข้าราชการ หรือระบบอำมาตยาธิปไตย

⁶ ประชาธิปไตย. (16 ตุลาคม 2516) หน้า 2.

⁷ เลกสรร์ค้ ประเสริฐกุล , เอียงข้างประชาชน (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517) หน้า 20.

⁸ สุรพันธ์ ทับสุวรรณ , "ความล้มเหลวของประชาธิปไตยในประเทศไทยระหว่าง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523) หน้า 33.

(bureaucratic polity) อำนาจทางการเมืองยังคงอยู่ที่ชนชั้นผู้ปกครอง ซึ่งได้แก่ ข้าราชการทหาร และพลเรือนชั้นนำ หากได้เคลื่อนลงมาถึงประชาชนอย่างแท้จริงไม่^๑ ดังจะเห็นจากรายชื่อบุคคลที่ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีร่วมในรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ชุด 1 , 2 ซึ่งมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งในวันที่ 16 ตุลาคม 2516 และวันที่ 30 พฤษภาคม 2517 ตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วยข้าราชการประจำ เป็นส่วนใหญ่ โดยสมัยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีสมัยที่ 1 มีจำนวนรัฐมนตรีที่เป็นข้าราชการ 26 คน แยกเป็นรัฐมนตรีที่เป็นทหารและตำรวจ 8 คน เป็นข้าราชการพลเรือน 18 คน รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ สมัยที่ 2 มีจำนวนรัฐมนตรีที่เป็นข้าราชการ 28 คน แยกเป็นรัฐมนตรีที่เป็นทหารและตำรวจ 7 คน เป็นข้าราชการพลเรือน 21 คน^{๑๐}

ความเป็นประชาธิปไตยของรัฐธรรมนูญ 2517

หลังจากรัฐบาลได้ดำเนินการจัดการ ให้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นมาบังคับใช้ โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยได้ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517 ซึ่งนับเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่ 10 มีบทบัญญัติรวมทั้งสิ้น 238 มาตรา เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกร่างขึ้นในบรรยากาศที่เสรี ไม่มีกลุ่มบุคคลใดมาคอยบงการให้ คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญและสมาชิกสภานิติบัญญัติสร้างรัฐธรรมนูญให้ เป็นไปตามความประสงค์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ พงศ์เน็ญ คุณตาภัย , ประชาธิปไตยกับกระบวนการเมืองในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมนักคิดศาสตร์, 2516) หน้า 1.

^{๑๐} ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช , คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกฯ ชีวิตและงาน สละ ลิขิตกุล รวบรวมและเรียบเรียง (กรุงเทพ : โรงพิมพ์ศึกษาสัมพันธ์, 2521) หน้า 136.

ของกลุ่มตนเหมือนรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ บางฉบับ¹¹ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงเป็นรัฐธรรมนูญที่ยึดหลักการของประชาธิปไตยมากที่สุด¹² อาทิ ยึดหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา (parliamentary system) ซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนชาวไทย¹³ ใช้หลักการเชื่อมโยงอำนาจกันระหว่างสถาบันทางการเมืองทั้ง 3 ฝ่าย ตามหลักการปกครองระบบรัฐสภา คือ การตั้งกระทู้ถาม¹⁴ โดยการเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี¹⁵ การขอความไว้วางใจก่อนเข้าไปบริหารประเทศของคณะรัฐมนตรี¹⁶ การยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ประชาชนเลือกตั้งใหม่¹⁷ และการประกันความเป็นอิสระของผู้พิพากษา¹⁸ ห้ามข้าราชการประจำเข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมืองของรัฐโดยตรง¹⁹ นายกรัฐมนตรีจะต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะรัฐมนตรีจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนคณะรัฐมนตรีทั้งหมดจะต้องเป็นสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร²⁰ และได้มีการวางหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างชัดเจน ซึ่งรัฐจะละเมิดมิได้²¹

¹¹ กระมล ทองธรรมชาติ , วิวัฒนาการระบอบรัฐธรรมนูญไทย หน้า 42.

¹² เรื่องเดียวกัน , หน้า 49

¹³ โปรดดู มาตรา 2, 3 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517

¹⁴ โปรดดู มาตรา 157 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517

¹⁵ โปรดดู มาตรา 159 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517

¹⁶ โปรดดู มาตรา 184 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517

¹⁷ โปรดดู มาตรา 122 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517

¹⁸ โปรดดู มาตรา 209, 210 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517.

¹⁹ โปรดดู มาตรา 102 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517

²⁰ โปรดดู มาตรา 177 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517

²¹ โปรดดู มาตรา 27-53 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517

ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้ นอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนชาวไทยที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ได้ใช้สิทธิทางการเมืองอย่างแท้จริงแล้ว ยังเป็นการสกัดกั้นมิให้ระบบอำมาตยาธิปไตยเข้ามา มีบทบาททางการเมืองดังเช่นที่เคยปรากฏมาในรัฐบาลก่อน ๆ ได้อีก

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา เสถียรภาพของรัฐบาลจะมีมาก หรือไม่ เจือ้นไขสำคัญประการหนึ่งก็คือ การมีพรรคการเมืองที่เข้มแข็งอยู่ในสภาสองหรือสาม พรรค และต้องเป็นพรรคการเมืองที่สมาชิกพรรคต้องมีระเบียบวินัยสูง จึงจะทำให้พรรคการเมือง ที่มีเสียงข้างมาก เป็นฝ่ายจัดตั้งคณะรัฐบาลและดำเนินการบริหารประเทศได้อย่างมีเสถียรภาพ ดังเช่นกรณีของประเทศอังกฤษหรือญี่ปุ่น เป็นต้น ในทางกลับกันหากประเทศนั้นมีพรรคการเมือง มาก ต้องจัดตั้งรัฐบาลผสมเสถียรภาพของรัฐบาลก็ไม่ค่อยมั่นคง ดังที่เคยปรากฏในประเทศ ฝรั่งเศสในสมัยสาธารณรัฐที่ 4²² ต้องประสบปัญหาการขาดเสถียรภาพในรัฐบาลตลอดเวลาใน ช่วงเวลา 12 ปี ต้องเปลี่ยนรัฐบาลถึง 22 ชุด และที่พยายามจัดตั้งรัฐบาลแต่ไม่สามารถได้ รับความไว้วางใจจากสภาอีกอย่างน้อย 13 ครั้ง สำหรับประเทศไทยก็เช่นกัน ในช่วงการ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ปรากฏว่ามีพรรคการเมืองเกิดขึ้นมา มากมาย ดังจะเห็นได้จากผลการเลือกตั้ง 2 ครั้ง คือ การเลือกตั้งในวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 และวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2519 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากพรรคการเมือง ต่าง ๆ จำนวนมากโดยไม่มีพรรคการเมืองใดที่จะมีเสียงข้างมากเด็ดขาด ทำให้เสียงของ ผู้แทนราษฎรไม่เป็นกลุ่มเป็นก้อน กล่าวคือ ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 มีพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งจำนวน 22 พรรค²³ และการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่

²² วิวัฒน์ วิมลเศรษฐ , "รัฐธรรมนูญประเทศฝรั่งเศสภายใต้สาธารณรัฐที่ 5"

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512. หน้า 27.

²³ กระทรวงมหาดไทย , กรมการปกครอง. รายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎร 26 มกราคม 2518 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น , 2518) หน้า 58

4 เมษายน พ.ศ. 2519 มีพรรคการเมืองได้รับการเลือกตั้งจำนวน 19 พรรค²⁴

การที่ผลการเลือกตั้งทั้ง 2 ครั้ง ไม่มีพรรคการเมืองพรรคใด ได้เสียงข้างมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลโดยพรรคการเมืองพรรคเดียวได้ การจัดตั้งรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งทั้ง 2 ครั้ง จึงต้องจัดตั้งรัฐบาลผสม (Coalition Government) ระหว่างพรรคการเมืองตั้งแต่ 2 พรรคขึ้นไป ดังจะเห็นได้จากสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรีช่วงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ถึงวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2518 มีพรรคการเมืองที่ประกอบกันจัดตั้งรัฐบาลจำนวน 2 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคเกษตรสังคม²⁵ สมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ช่วงวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2518 ถึงวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2519 มีพรรคการเมืองที่ประกอบกันจัดตั้งรัฐบาลจำนวน 8 พรรค คือ พรรคกิจสังคม พรรคธรรมสังคม พรรคชาติไทย พรรคสังคมชาตินิยม พรรคสันติชน พรรคไท และพรรคคนหลังประชาชน²⁶ สมัยรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ช่วงวันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2519 ถึงวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2519 มีพรรคการเมืองที่ประกอบกันจัดตั้งรัฐบาลจำนวน 4 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคธรรมสังคม และพรรคสังคมชาตินิยม²⁷ และสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ช่วงวันที่ 25 กันยายน พ.ศ. 2519 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519

²⁴ กระทรวงมหาดไทย , กรมการปกครอง. รายงานผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 4 เมษายน 2519 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น , 2519) หน้า 132

²⁵ สยามจดหมายเหตุบันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. 2516 - 2518 (กรุงเทพมหานคร : สยามบรรณ, 2520) หน้า 55.

²⁶ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช , คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกฯ ชีวิตและงาน , หน้า 124 - 125.

²⁷ สยามจดหมายเหตุ (1 เมษายน 2519) หน้า 373.

มีพรรคการเมืองที่ประกอบกันจัดตั้งรัฐบาล จำนวน 4 พรรค คือ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย พรรคธรรมสังคม และพรรคสังคมนิยม^{2๒}

นอกจากจำนวนพรรคการเมืองจะมีมากจนต้องจัดรัฐบาล ซึ่งประกอบด้วยพรรคการเมืองหลายพรรคดังกล่าวแล้ว ยังปรากฏว่าในแต่ละพรรคการเมืองที่ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลนั้น สมาชิกเหล่านั้นยังขาดระเบียบวินัย พรรคการเมืองต่างๆ ไม่สามารถควบคุมลูกพรรคของตนเองได้ สมาชิกพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้ง ต่างก็แก่งแย่งกันอยากเป็นรัฐมนตรีทั้งสิ้น โดยจะเห็นได้จากปาฐกถาของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคมและเป็นนายกรัฐมนตรีช่วงวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2518 ถึงวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2519 เรื่องชีวิตการเป็นนายกรัฐมนตรีของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช วันศุกร์ที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ความตอนหนึ่งว่า ".....มีการเรียกร้องประโยชน์ตน และต่อสู้เพื่อประโยชน์ของตนอย่างเปิดเผย ในสภาพผู้แทนราษฎรนั้นก็ปรากฏว่ามีพรรคการเมืองมากมายหลายพรรค รัฐบาลก็ไม่สามารถที่จะคุมได้ทั่วถึง หรือรักษาระเบียบวินัยไว้ได้ในฐานะที่กระผมเป็นนายกฯ ก็ต้องถูกกดดัน จากคนโน้นคนนี้บ้าง พรรคตั้งแต่ใหญ่ไปหาเล็กดูเหมือนอยากเป็นรัฐมนตรีกันทุกคน สมาชิกที่สนับสนุนรัฐบาลมีอยู่ 16๐ กว่า หรือ 17๐ คน อยากเป็นรัฐมนตรีกันทั้งนั้นครับ ประชุมพรรคที่ไรก็ต้องพูดกันถึงเรื่องนี้ ถึงกับมีท่านผู้แทนราษฎรหญิงท่านหนึ่ง ท่านขึ้นมาพูดผมยังจำติดหูท่านบอกว่า เรื่องที่จะเป็นรัฐมนตรีนี้ขอให้เรามานุชถกันอย่างลูกผู้ชายเสียที (ฮา) คือถ้าจะไปเป็นพร้อมกันทั้งหมดนั้นมันไม่ได้ รัฐธรรมนูญไม่อนุญาตไว้ว่าจะให้มีรัฐมนตรีถึง 17๐ คน เพราะฉะนั้น ท่านก็เสนอว่าเรามานุชถกันเป็นคนละเดือนดีไหม(ฮา) จะได้ทั่วถึงกัน นี่ก็แปลว่าบางท่านก็เขื่อนายเต็มทีต่อสภาพการณ์เช่นนั้น แต่ก็มี การติดต่อ การวิ่งเต้น การข่มขู่ ก็ไม่ได้ขู่ใครหรอกครับ ก็ขู่ที่นายกรัฐมนตรีนี้แหละ ถ้าไม่ให้อย่างนั้นก็จะไม่สนับสนุน จะไม่ทำอย่างนี้ก็ว่านวายกันอยู่ตลอดทั้ง ๆ ที่กระผมก็พยายามจะทำงานของบ้านเมืองให้ลุล่วงไป ทางด้านสภา

^{2๒} สยามจดหมายเหตุ (1 กันยายน 2519) หน้า 949.

ก็ไม่เคยมีความปกติสุขอย่างใดเลย แต่แต่วันแต่ละการประชุมนั้นจะมีแต่เรื่อง ประเดี้ยวขอ เสนอเปิดอภิปราย ชักถามกันยืดยาว ฝ่ายค้านก็มีเสียงมีกำลังเข้มแข็งมาก นอกจากฝ่ายค้านแล้ว ฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลก็ไม่ใช่อย้อยเหมือนกัน กระผมก็ได้แต่อดทนกันมาตลอด"²⁹

จากจำนวนพรรคการเมืองที่มีจำนวนมาก และความไม่มีระเบียบวินัยของสมาชิกพรรค การเมืองดังกล่าว ทำให้รัฐบาลที่จัดตั้งในช่วงเวลาดังกล่าวขาดเสถียรภาพ เกิดความแก่งแย่ง แยกแยกทางการเมืองตลอดมา จนทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายทางการเมือง ทำให้ขาด การสนับสนุนรัฐบาลในที่สุด ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องเสถียรภาพและประสิทธิภาพ ของรัฐบาล ในระบอบรัฐสภา

ความเป็นอนาธิปไตยของมวลชน

ก่อนเกิดเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นั้น ได้เกิดกลุ่มหลากหลาย ที่ก่อตัวกันขึ้นเพื่อเป็นพลังเคลื่อนไหวทางการเมืองหลายกลุ่ม กลุ่มพลังที่นับว่าสำคัญที่สุดที่ได้มี กิจกรรมแสดงต่อสาธารณชน คือ กลุ่มพลังของนักศึกษา ซึ่งต่อมาได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นองค์กร ขึ้นในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513 โดยเรียกตัวเองว่า "ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย"³⁰ ซึ่งเป็นองค์กรที่ประกอบขึ้นจากผู้แทนของนิสิต นักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษา ต่าง ๆ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และได้เป็นแกนนำของมวลชนกลุ่ม ต่างๆ ในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ จนกระทั่งก่อให้เกิดเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2526

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁹ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช , คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกฯ ชีวิตและงาน , หน้า 72 - 73.

³⁰ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย , ขบวนการประชาชน ตุลาคม 2516 หน้า 37.

อันเป็นผลให้จอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาการทหารสูงสุด ต้องลาออกจากตำแหน่ง และออกนอกประเทศไป ผลสำเร็จของพลังนักศึกษาดังกล่าว ก่อให้เกิดความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพลังนักศึกษา โดยได้รับการสนับสนุนและร่วมมือจากประชาชนอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นจากการแถลงการของนางสาวจิราภรณ์ เจริญสุข เภรัญญิก ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2517 ว่ามีเงินบริจาคเป็นจำนวนถึง 21 ล้านบาท^{๓๑}

หลังจากความสำเร็จในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ทำให้กลุ่มพลังศึกษาดังกล่าวได้ใช้พลังของกลุ่มเรียกร้องความยุติธรรมให้กับสังคมในประเด็นต่าง ๆ มากมาย อาทิ กรณีการจราจลที่ สน. พลับพลาไชย ในคืนวันที่ 3 กรกฎาคม 2517^{๓๒} กรณีบ้านนาทราย อ. บึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ระหว่างวันที่ 24 มกราคม 2517^{๓๓} กรณีการเรียกร้องให้รัฐบาลยกเลิกประทานบัตร บริษัทเทมโก้ และการเปิดไฮปาร์ค เรื่อง "ถึงแดง" ที่จังหวัดนันทวง^{๓๔} รวมทั้งการออกโครงการเผยแพร่ประชาธิปไตยของนักศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งการจัดทำกิจกรรมดังกล่าวของกลุ่มนักศึกษา นอกจากจะทำให้เกิดความสับสนในหมู่ประชาชน จนทำให้ความสนับสนุนของประชาชนที่มีต่อพลังนักศึกษาในระยะหลังลดน้อยลง ดังจะเห็นจากการสนับสนุนการประท้วงของนักศึกษาได้รับการสนับสนุนในด้านการบริจาคสิ่งของ เงินทองต่าง ๆ ลดน้อยลงแล้ว^{๓๕} ยังทำให้ประชาชนมองภาพพจน์กลุ่มพลังนักศึกษาว่าเป็นซ้าย ทำให้สังคมซึ่งมีความกลัวภัยคอมมิวนิสต์มากขึ้น จนถึงขั้นเกิดการต่อต้านกิจกรรมนักศึกษาบางกลุ่มบางพื้นที่ ดังกรณีการต่อต้านนักศึกษาที่อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2518 ซึ่งประชาชนได้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๓๑} ประชาธิปไตย (25 มกราคม 2517) หน้า 2.

^{๓๒} สยามจดหมายเหตุ บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ พ.ศ. 2516-2518 , หน้า 34.

^{๓๓} สยามจดหมายเหตุ (1 มกราคม 2519) , หน้า 18.

^{๓๔} สยามจดหมายเหตุ (1 มกราคม 2519) , หน้า 54.

^{๓๕} ประชาธิปไตย (15 พฤศจิกายน 2516) , หน้า 4.

บุกเผาถนและปิดล้อมโรงเรียนที่กลุ่มนักศึกษาใช้เป็นที่พักพิง จนทำให้การลี้ภัยต้องยุติกลางคัน³⁶ หรือการยุบศูนย์เผยแพร่ประชาธิปไตยที่จังหวัดหนองคาย³⁷ เป็นต้น นอกจากนี้การที่ประชาชนทั่วไปเข้าใจว่ากลุ่มนักศึกษาเหล่านี้เป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้เกิดกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ ขึ้นมาต่อต้านพลังนักศึกษา เช่น ขบวนการปฏิรูปแห่งชาติ ศูนย์อาสาแห่งประเทศไทย ศูนย์อาสาเสรี กลุ่มแนวพล กลุ่มกระหิงแดง กลุ่มนิทกซ์ชาติไทย สหพันธ์นักศึกษาครู แนวร่วมต่อต้านเผด็จการจักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์ กลุ่มประชาชนผู้รักชาติไทย กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มประชาธิปไตยสถานีวิทยานเกราะ เป็นต้น³⁸

นอกจากการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มต่อต้านนักศึกษาดังกล่าว จนทำให้เกิดการต่อสู้ขัดแย้งกันในแนวความคิดการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองระหว่างกลุ่มพลังดังกล่าว จนทำให้เกิดความเอือมระอาต่อสภาวะทางการเมือง โดยทั่วไปในหมู่ประชาชนแล้ว ความสำเร็จในการเดินขบวน การประท้วงของขบวนการนักศึกษาในปัญหาต่าง ๆ ได้กลายเป็นแบบอย่างทำให้กลุ่มต่าง ๆ เอาเป็นตัวอย่างในการเรียกร้องต่าง ๆ ตามที่กลุ่มต้องการ จึงทำการเดินขบวนประท้วงได้มีขึ้นอย่างมากมาย การใช้กฎหมายเป็นไปอย่างกว้างขวางขยายไปในทุกวงการ อาทิ พนักงานสภาอากาศไทย ในวันที่ 22 พฤศจิกายน 2516³⁹ ข้าราชการตำรวจลุมพินี เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2516⁴⁰ และเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2518 กรณีการปล่อยตัวนักศึกษาที่ถูกเผาจนผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช⁴¹ และวันที่ 19 สิงหาคม 2518 กลุ่มตำรวจ

³⁶ สยามจดหมายเหตุ (1 มกราคม 2519) , หน้า 80.

³⁷ ประชาธิปไตย (28 เมษายน 2517) , หน้า 1.

³⁸ สยามจดหมายเหตุ (1 มีนาคม 2519) , หน้า 285.

³⁹ ประชาธิปไตย (23 พฤศจิกายน 2516) , หน้า 12.

⁴⁰ ประชาธิปไตย (7 ธันวาคม 2516) , หน้า 1.

⁴¹ สยามจดหมายเหตุ (1 มกราคม 2519) , หน้า 65.

ได้เดินขบวนบุกพ้องบ้านนายกรัฐมนตรี กรณีการปล่อยตัวนักศึกษาและชาวนาจังหวัดลำพูน⁴² แม้แต่
วงการพระภิกษุสงฆ์ก็ได้เกิดการชุมนุมประท้วงกรณีการคืนสมณศักดิ์แก่อธิบดีพระนิมลธรรม ระหว่าง
วันที่ 10 - 18 มกราคม 2518⁴³ หรือกรณีการชุมนุมประท้วงจนถึงขั้นนัดหยุดงานของกรรมกร
ซึ่งมีมากมายเป็นประวัติการณ์ระหว่างช่วง พ.ศ. 2516 ถึง 2519 ดังสถิติที่กรมแรงงาน
ได้จัดทำไว้ดังนี้

ตารางที่ 1 สถิติเกี่ยวกับกรณีการนัดหยุดงานโดยเปรียบเทียบจากปี พ.ศ.2499 ถึง พ.ศ.2519⁴⁴

พ.ศ.	จำนวนข้อพิพาทแรงงาน ถึงขั้นนัดหยุดงาน	จำนวนลูกจ้าง ที่เกี่ยวข้อง	จำนวนวันทำงาน ที่สูญเสีย
2499	12	66	3,673
2500	21	203	12,947
2501	4	458	4,202
2502	11	846	8,060
2503	2	3	64

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴² ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช , คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกฯ ชีวิตและงาน
หน้า 319 - 338.

⁴³ สยามจดหมายเหตุ (1 มกราคม 2519) , หน้า 49 - 50.

⁴⁴ กระทรวงมหาดไทย, กรมแรงงาน, สถิติการพิพาทแรงงาน , (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น , 2521) หน้า 45.

พ.ศ.	จำนวนข้อพิพาทแรงงาน ถึงขั้นนัดหยุดงาน	จำนวนลูกจ้าง ที่เกี่ยวข้อง	จำนวนวันทำงาน ที่สูญเสีย
2504	2	68	93
2505	3	81	63
2506	4	118	159
2507	6	300	539
2508	17	3,753	6,566
2509	17	5,413	18,764
2510	2	470	470
2511	14	1,867	3,217
2512	18	5,345	23,593
2513	25	2,888	6,004
2514	27	5,153	12,646
2515	34	7,803	19,903
2516	501	177,887	296,887
2517	357	105,883	507,602.50
2518	241	94,747	722,946
2519	133	65,342	495,619.50

จากตารางการนัดหยุดงานดังกล่าว จะพบว่าในช่วงปี 2516 - 2519 มีจำนวนข้อพิพาทแรงงานถึงขั้นนัดหยุดงานเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในปี 2516 เกิดขึ้นถึง 501 ครั้ง ซึ่งมากกว่าการนัดหยุดงานตั้งแต่ปี 2499 - 2515 รวมกัน การนัดหยุดงานในช่วงเวลาดังกล่าวได้เกิดขึ้นแทบทุกวัน จนทำให้ประชาชนโดยทั่วไป เกิดความเอือมระอาต่อกลุ่มผู้ใช้แรงงานเหล่านั้น

จากเหตุการณ์ต่างๆ ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในช่วงระยะเวลาระหว่างวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 นี้ สถานการณ์บ้านเมืองได้มีการชุมนุมประท้วง เดิมชววนใช้กฎหมายกันในแทบทุกวงการของสังคม และมีจำนวนครั้งของการประท้วงมากมาย อย่างไม่เคยมีปรากฏในประวัติศาสตร์การเมืองไทยมาก่อน สิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความวุ่นวาย และไม่สงบทั่วไป ทำให้เกิดความตึงเครียดในบรรยากาศทางการเมือง ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ เกิดความเบื่อหน่ายในสภาพการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น ประชาชนจึงหันไปเรียกร้องและ สนับสนุนพลังทางทหาร เพื่อให้เข้ามาเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง จนทำให้เกิด การทำรัฐประหารในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519

การเมืองการปกครองภายใต้รัฐประหาร 2519 : สภาพความเป็นเผด็จการและการกวาดล้าง
ทางการเมือง

สภาพการณ์ทางการเมืองของไทยในช่วงหลังวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา หากจะดูอย่างผิวเผินแล้วอาจมองได้ว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ประเทศไทยได้มีการ เปลี่ยนแปลงทางการเมืองเป็นประชาธิปไตยกันอย่างแท้จริง และหวังกันว่าในช่วงเวลาต่อไปของ การเมืองไทย ก็คงจะมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตลอดไป ซึ่งหากจะมองอย่างผิวเผิน ก็เป็นอย่างที่เคยคิดกันโดยทั่ว ๆ ไป แต่หากจะมองให้ลึกลงไปจะพบว่า โดยแท้จริงแล้ว ในสาระสำคัญแห่งการเมืองไทยแล้วมิได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด อำนาจหรือพลังทาง การเมืองเก่า ซึ่งได้แก่ ระบบราชการที่ยังครอบงำสังคมไทย⁴⁵ ส่วนสถาบันทางการเมือง ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น พรรคการเมือง รัฐสภา ระบบการเลือกตั้ง

⁴⁵ สุรพันธ์ ทับสุวรรณ , "ความล้มเหลวของประชาธิปไตยในประเทศไทยระหว่าง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519" หน้า 73.

กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ยังไม่สามารถเป็นกลไกทางการเมืองที่จะเป็นพื้นฐานสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะยังมีสภาพอ่อนแอและยังไม่เข้มแข็งพอที่จะทำให้รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนมีเสถียรภาพ และมีอำนาจอย่างแท้จริงในการปกครอง และบริหารประเทศ⁴⁶ กลุ่มพลังอำนาจเก่าโดยเฉพาะทหารยังมีความต้องการรักษาและมีอิทธิพลทางการเมืองอยู่ ได้มีความพยายามหาทางช่วงชิงอำนาจทางการเมืองกลับคืนมาสู่กลุ่มตนเองเสมอ ดังจะเห็นจากคำปราศรัยของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในช่วงวันที่ 14 มีนาคม 2518 ถึงวันที่ 19 เมษายน 2519 ที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันศุกร์ที่ 3 กุมภาพันธ์ 2521 ความตอนหนึ่งว่า "...ก็ได้พยายามผ่อนคลายทางฝ่ายทหาร ก็มีอะไรคึกคักขึ้นมา ซึ่งก็มีข่าวว่าจะมีการปฏิวัติ ปฏิรูป ปฏิสังขรณ์กันอยู่ไม่เว้นแต่ละวัน กระทบอยู่กลางก็ได้พยายามทำทุกทาง ที่จะไม่ให้ระบอบประชาธิปไตยต้องนั่งลงด้วยการปฏิวัติทางทหาร ทำทุกทางด้วยการชี้แจงด้วยการใช้เหตุผล จนถึงใช้เล่ห์ใช้กลทั้งหมด... กระทบก็ได้แต่พยายามบ่อนกันฝ่ายถืออาวุธ ไม่ให้ปฏิวัติหรือเข้ามาทำลายระบอบประชาธิปไตยทางหนึ่ง....."⁴⁷ หรือหลักฐานอีกประการหนึ่งจากคำปราศรัยของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ช่วงวันที่ 20 เมษายน 2519 ถึงวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ที่ห้องสนามหลวง ในวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2522 ตอนหนึ่งว่า ".....ที่นี่เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ เมื่อผมเข้าไปที่แรกก็ได้รู้จักกับพวกนายทหารชั้นผู้นำได้ตามสมควร สิ่งแรกที่ผมรู้สึกประหลาดใจก็พูดถึงจะมีปฏิวัตินะ ผมสะดุ้งตั้งแต่เป็นรัฐบาล เมื่อเป็นรัฐบาลนายทหารชั้นผู้ใหญ่เข้ามาบอกผม เขาบอกว่า ท่านครับ มันมีกลุ่มหนึ่งนะมาชวนพวกทหารปฏิวัติ 2 - 3 ครั้งแล้ว พวกผมไม่เอาด้วย ผมก็ชื่นใจ

ศูนย์วิทยพัชยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁶ พงศ์เน็ญ ศกุนตาทัย , อนาคตของประชาธิปไตยในเมืองไทย , (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยครุสวนสุนันทา , 2517) (อัดสำเนา) หน้า 1 - 19.

⁴⁷ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช , คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกฯ ชีวิตและงาน หน้า 76 - 77.

บอกว่าเอ็ดดี แต่ก็ไม่ค่อยแน่ใจเหมือนกัน อะไรเป็นอะไร ฟังหูไว้หู นี่เขาบอกให้รู้ มันมีกลุ่มหนึ่ง แต่เขาไม่เล่นด้วย ตั้งแต่นั้นมาก็มีเหตุการณ์กุกกิก ๆ เกิดขึ้น และก็มีการส่งคนจะมายึดอะไรที่บ้านผม ผมก็ทำใจเย็นสู้เสื่อ มันก็รอดไปได้ แต่ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 นั้นมันเรื่องประหลาด"^{๔๑} และจากหลักฐานคำปราศรัยของ นายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ในช่วงวันที่ 21 เมษายน 2519 ถึงวันที่ 23 กันยายน 2519 เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2522 ณ ห้องสนามหลวงความว่า "เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เป็นอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้คาดหมาย หรือเป็นแผนการที่ซึ่งอำนาจที่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้า... ผมไม่มีหลักฐานอะไรที่เป็นตัวเป็นตนมายืนยันกับท่านดีไปกว่าเอกสาร แต่ก่อนที่ผมจะอ่านเอกสารชิ้นนั้น ซึ่งจะพิสูจน์ให้ท่านเห็นว่าการปฏิรูปในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 นั้น ได้มีการเตรียมตัวกันมาหรือเป็นอุบัติเหตุที่กลุ่มปฏิรูปได้อ้างขึ้น..."

พี่น้องอย่าลืมนะครับ 3 ตุลาคม 2519 ยังไม่มีการปฏิรูป ยังไม่เกิดเหตุนองเลือดในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันนั้นรัฐบาลชั่วคราวของพรรคประชาธิปัตย์ยังรักษาการณ์อยู่เพื่อรอทำการแถลงการณ์ในสภา ในวันที่ 8 ตุลาคม 2519 แต่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 3 ตุลาคม 2519 หน้า 4 ได้เขียนถึงการปฏิรูป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความลับในเรื่องการปฏิรูปนั้นได้รั่วไหลออกมา พี่น้องลองฟังข้อความที่เขาเขียนไว้ดู หนังสือพิมพ์ไทยรัฐวันที่ 3 ตุลาคม 2519 หน้า 4 ในคอลัมน์ "ได้ฝุ่น" โดยผู้ใช้นามแฝงว่า "ได้ฝุ่น" เขียนว่า "หากเมืองไทยจะมีนายกรัฐมนตรีคนใหม่อีก ทำนายทายทักกันได้ว่าจะไม่ใช้คนในตระกูลปราโมชอีกแล้ว อาจจะเป็น 1 ใน 3 ของคนวัยไม่เกิน 52 ลีอกันไว้จากสภาปฏิรูป ดร.เชาว์ ณ ศิลวันต์, เกษม จาติกวณิช หรือ ประภาส อวยชัย คนนี้ชนะเสดดูโหวตแล้วบอกว่า ฮือ" พี่น้องครับผมทบทวน

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๔๑} ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, นายชวน หลีกภัย , คำปราศรัยของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และ นายชวน หลีกภัย เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2522 ณ ห้องสนามหลวง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรศาสตร์ , 2522) หน้า 8 - 10.

ข้อความให้ท่านฟังอีกครั้งหนึ่ง "เล่ากันไว้จากสภาพปฏิรูป...." ซึ่งนักเขียนจะเขียนได้ก็ไม่เกินวันที่ 2 แสดงให้เห็นว่า "การปฏิรูป" นั้นได้มีการเตรียมการกันมาแล้ว และข่าวนี้ได้รั่วไหลมาสู่นักหนังสือพิมพ์ นักหนังสือพิมพ์บางคนจึงได้เขียนถึง "สภาพปฏิรูป" และวิจารณ์คำตความว่า คนที่จะมาเป็นนายกรัฐมนตรีนั้นเป็นผู้พิพากษาศาลฎีกา แต่เขาไม่ได้พูดถึงอาจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร เขาพูดถึงแต่ อาจารย์ประภาส อวยชัย นี่หมายความว่าอย่างไร หมายความว่า เหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม นั้น สภาพปฏิรูปได้เตรียมการที่จะปฏิรูปแล้ว มีการรวมกลุ่มกันแล้ว และความลับอันนี้ก็รั่วไหลมาสู่นักหนังสือพิมพ์ จึงได้มีการเขียนเรื่องนี้ขึ้นมา"⁴⁹

ดังนั้นด้วยสภาพการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นหลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ได้ก่อให้เกิดปัจจัยที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองในหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความอ่อนแอของรัฐบาล ความเป็นอนาธิปไตยของมวลชน การเกรงกลัวภัยคอมมิวนิสต์ของประชาชน รวมทั้งความทะเยอทะยานของการเมืองของกลุ่มพลังทางการเมืองเก่า ดังนั้น เมื่อเวลา 18.00 น. ของวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ทหารภายใต้การนำของ พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ ก็เข้าทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนล้มรัฐธรรมนูญและรัฐบาลเดิม พร้อมทั้งประกาศกฏอัยการศึกปิดรอนเสรีภาพของประชาชนอีกครั้ง โดยอ้างเหตุผลเพื่อความสงบของบ้านเมือง ดังจะเห็นจากคำแถลงการณ์ฉบับที่ 1 ว่า ".....ขณะนี้คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองประเทศตั้งแต่เวลา 18.00 นาฬิกา วันที่ 6 ตุลาคม พุทธศักราช 2519 เป็นต้นไป และสถานการณ์ทั้งหลายตกอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินโดยทั่วไปแล้ว

บัดนี้ คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้ประจักษ์ถึงภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในขณะนี้ เช่นเดียวกันประชาชนทั่วไป กล่าวคือ ได้มีกลุ่มบุคคลซึ่งประกอบด้วยนิสิต นักศึกษา บางกลุ่มได้ทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ อันเป็นการเหยียบย่ำจิตใจของคนไทยทั้งชาติ โดยเจตน์จำนง

⁴⁹ ชวน หลีกภัย, ชวน หลีกภัย กับข้อเท็จจริง 6 ตุลาคม 2519 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล , 2522) หน้า 4 - 7.

ทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนการคอมมิวนิสต์ ที่จะเข้ายึดครองประเทศไทย เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าจับกุมก็ได้ต่อสู้ด้วยอาวุธร้ายแรงที่ใช้ในราชการสงคราม โดยร่วมมือกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนาม ต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย ประชาชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก สถานการณ์โดยทั่ว ๆ ไปก็เริ่มเลวลงเป็นลำดับจนเกิดระส่ำระสายขึ้นโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อปรากฏเด่นชัดแจ้งว่ารัฐมนตรีบางนายและนักการเมืองบางกลุ่ม ตลอดจนสื่อมวลชนหลายแห่งมีส่วนสนับสนุนอย่างแข็งขันและออกนอกหน้า เหตุการณ์เลวร้ายดังกล่าวมานี้ย่อมจะทำให้รัฐบาลไม่สามารถรักษาสถานการณ์บ้านเมืองตามวิถีทางรัฐธรรมนูญไว้ได้ หากปล่อยไว้เช่นนี้ก็นับวันที่ประเทศชาติและประชาชนจะต้องประสบกับความวิบัติยิ่งขึ้นเป็นลำดับ จนยากที่จะแก้ไข คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินจึงมีความจำเป็นต้องเข้ายึดอำนาจการปกครองเพื่อให้สามารถแก้ไขสถานการณ์ได้โดยเฉียบขาด และเฉียบพลัน ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของชาติ และมีให้ประเทศต้องตกไปเป็นเหยื่อของจักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์..."⁵⁰ และเช่นเดียวกับทุกครั้งที่มีการยึดอำนาจทำรัฐประหาร ผู้ยึดอำนาจได้ดำเนินการ คือ การอ้างความชอบธรรมในการยึดอำนาจซึ่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้อ้างเหตุผลการยึดอำนาจไว้ดังนี้ คือ⁵¹

1. นิสิต นักศึกษาบางกลุ่มได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ และร่วมมือกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ชาวเวียดนาม ใช้อาวุธร้ายแรงที่ใช้ในราชการสงครามต่อสู้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เข้าไปจับกุม
2. รัฐมนตรีบางนาย นักการเมืองบางกลุ่ม และสื่อมวลชนหลายแห่ง ให้การสนับสนุนนิสิตนักศึกษา

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁰ แถลงการณ์ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 1 ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ) เล่มที่ 93 ตอนที่ 120 (6 ตุลาคม 2519) หน้า 1.

⁵¹ สยามจดหมายเหตุบันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ (2519) , หน้า 96๘.

3. เพื่อให้ประเทศไทยอยู่รอดไม่ต้องตกไปเป็นเหยื่อของจักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์
4. นักการเมืองแตกแยกไม่มีอุดมคติและไม่ได้ปฏิบัติตามอาณัติที่ประชาชนได้มอบให้

หลังจากนั้นได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งประกอบด้วย 29 มาตรา และได้พระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะตุลาการเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2519 และรัฐมนตรีร่วมคณะอีก 17 คน เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2519 ประกอบขึ้นเป็นรัฐบาลบริหารประเทศสืบต่อจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งเป็นบุคคลที่ประชาชนชาวไทยไม่เคยได้ยินชื่อในวงการเมืองมาก่อน แต่ได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีแทนที่จะเป็นหัวหน้าคณะทางทหารที่ทำรัฐประหาร 3 ประการ คือ ปัจจัยที่หนึ่งจากวิกฤตการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ทำให้ทหารฉวยโอกาสของสถานการณ์ดังกล่าวทำการยึดอำนาจ ล้มล้างการปกครองในระบบรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนลงไป แม้ว่าคณะทหารจะมุ่งหวังที่จะเข้ามาปกครองประเทศเหมือนเมื่อก่อน 14 ตุลาคม 2516 แต่ทหารก็ยังหวาดเกรงการต่อต้านของเหล่านิสิต นักศึกษา ปัญญาชน และประชาชนทั่วไปเมื่อครั้ง 14 ตุลาคม 2516 จึงไม่กล้าฉีกรัฐธรรมนูญเข้าไปปกครองประเทศทันที ทหารจึงจำเป็นต้องหารัฐบาลพลเรือน ซึ่งมีอุดมการณ์ในแนวทางเดียวกับตนขึ้นมาขัดตาทัพไว้ก่อน เพื่อหาความชอบธรรมให้กับกองทัพ ส่วนทหารก็ถอยไปเป็นผู้ชักใย และควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาลในทางสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี⁵²

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵² สภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ประกอบด้วยบุคคลจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งประกอบด้วยนายทหารชั้นผู้ใหญ่จำนวน 24 นาย ได้แปรสภาพเป็นสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ตามนัยของมาตรา 18 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 (โปรดดูรายละเอียดตามคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่ 1/2519 เรื่อง แต่งตั้งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน)

และรอคอยเวลาที่จะเข้าไปปกครองประเทศเสียเองอีกครั้ง ปัจจัยที่สอง คุณสมบัตินี้เป็น
 นักต่อต้านคอมมิวนิสต์ชนิดขวาตกขอบของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นที่พึงพอใจของทหารและ
 ถือว่าเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์มุ่งจัดพวกหัวก้าวหน้าฝ่ายสังคมนิยมเช่นเดียวกับกลุ่มทหาร^{๕๓} ปัจจัยที่สาม

ศูนย์วิทยพัชยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๕๓} ดังจะเห็นจากการให้สัมภาษณ์ของ นล.ร.อ.สังัด ชลออยู่ ต่อผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์
 สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (4 กันยายน 2520) หน้า 18. "ก็ได้หาตัวนายภฯ มาได้คนหนึ่ง
 ซึ่งเราคิดว่าเป็นคนที่ดีที่สุดที่เราพบมา เพราะวาระห่างระยะเวลามา 3 ปี การต่อสู้กับฝ่าย
 คอมมิวนิสต์ไม่มีใครเป็นนักต่อสู้ที่หัวเห็ดแบบนายภฯ คนนี้ ต่อสู้ออกทางทีวี เรื่อยก็รู้สึกว่าเป็นนักต่อสู้
 แท้จริง คนอื่นก็หัวหดกันเป็นส่วนใหญ่กลัว ๆ ๆ แต่ก็เห็นมีคนกล้า ก็มีความที่แกล่เป็นคนกล้า
 เราก็รู้สึกพอใจแล้ว....."

จากหนังสือวิเคราะห์วิจารณ์ 16 นายกรัฐมนตรีของบุณชณะ อรรถการ^{๕๔} ก็เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้คณะทหารแต่งตั้งนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี

ช่วงระยะเกือบ 1 ปี ที่รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้เข้ามาบริหารประเทศ รัฐบาลได้ออกและใช้กฎหมาย คำสั่งฉบับต่าง ๆ เป็นเครื่องมือให้ประชาชนยอมรับ เชื่อฟัง และ

^{๕๔} "เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2519 มีข่าวลืออยู่ทั่วไปว่า จะมีทหารคิดก่อการปฏิวัติ..... เหตุการณ์บ้านเมืองในขณะนั้นฝ่ายซ้ายกำลังฮึกเหิม และรบกวนความสงบสุขอยู่ทั่วไป จึงได้กราบบังคมทูลขึ้นไปยังในหลวง ซึ่งประทับอยู่ที่ภูผิงคราชนิเวศน์ในขณะนั้น....คุณสังัด (พลเรือเอกสังัด ชล่ออยู่) ได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบถึงสถานการณ์บ้านเมืองว่า เป็นที่น่าวิตก ถ้าปล่อยไปบ้านเมืองอาจจะต้องตกอยู่ในสถานะอย่างเดียวกับลาวและเขมร จึงควรดำเนินการปฏิวัติ.... อยากได้พรจากพระโอรสผู้ให้ทางทหารดำเนินการได้ตามที่คิดไว้ แต่ในหลวงก็มีได้รับสั่งตรง ๆ คงรับสั่งแต่ว่าให้คิดเอาเองว่าควรทำอย่างไรต่อไป

คุณสังัดเห็นว่า เมื่อไม่รับสั่งตรง ๆ ก็คงจะดำเนินการไม่ได้ จึงกราบบังคมทูลว่า ถ้าทางทหารยึดอำนาจการปกครองได้แล้ว....ใครควรเป็นนายกรัฐมนตรี..... ได้กราบบังคมทูลชื่อไปประมาณ 15 ชื่อแต่ก็ไม่ทรงรับสั่งสนับสนุนผู้ใด.... เมื่อไม่ได้ชื่อบุคคลที่น่าจะเป็นนายกรัฐมนตรีได้ และเวลาก็ล่วงไปมากแล้ว คุณสังัด ก็เตรียมตัวจะกราบบังคมทูลลากลับ แต่ก่อนจะออกที่เผ้าในหลวงได้รับสั่งว่า จะทำอะไรลงไปก็ควรจะไปปรึกษานักกฎหมาย คือ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ผู้พิพากษาศาลฎีกาเสียด้วย คุณสังัดบอกว่า ไม่เคยรู้จักคุณธานินทร์ มาก่อนเลย พอมาถึงกรุงเทพฯก็ได้บอกพรรคพวกทางทหารให้ทราบ แล้วเชิญคุณธานินทร์มาพบ... คุณสังัดก็ได้เริ่มใช้ให้คุณธานินทร์เตรียมคำแถลงการณ์ต่างๆและเอกสารต่าง ๆ ให้พร้อม พิจารณาแล้วก็เก็บไว้ตุนีรภัยอย่างเอกสารลับ เพื่อจะนำไปใช้หลังการปฏิวัติแล้ว" (บุณชณะ อรรถการ, บันทึกวิเคราะห์วิจารณ์ 16 นายกรัฐมนตรีไทย มุขนิพนธ์ศาสตราจารย์บุณชณะ อรรถการ เพื่อการศึกษาและวิจัย, 2526 หน้า 161 - 162).

กระทำตามความต้องการของรัฐบาล ซึ่งกฎหมายและคำสั่งเหล่านี้หลายฉบับได้จำกัดและริดรอนสิทธิเสรีภาพ และเป็นการขัดต่อสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก และให้การรับรองในหลักการดังกล่าว อาทิ อาศัยอำนาจตามมาตรา 21 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 และฉบับที่ 22 เป็นต้น

การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมสังคมดังกล่าว ทำให้รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ประสบความล้มเหลวในการปกครองประเทศโดยสิ้นเชิง การปกครองที่ใช้เฉพาะการข่มขู่และบังคับ เพื่อให้การบริหารประเทศเป็นไปตามแนวทางที่ตนต้องการ โดยไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นคัดค้านของประชาชน นับได้ว่าก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาทางการเมืองตามวิถีทางของประชาธิปไตยอย่างมาก ประชาชนต่างก็ตกอยู่ในสภาพแห่งความหวาดกลัวขาดความเป็นตัวของตัวเอง ไม่กล้าพูดในสิ่งที่ถูกต้อง พฤติกรรมการปกครองดังกล่าว ทำให้ประชาชนเบื่อหน่าย เอือมระอา และได้แต่รอโอกาสว่าเมื่อใดทหารจะทำการล้มอำนาจการปกครองของ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เสียที ดังนั้น เมื่อคณะทหารได้ทำรัฐประหารล้มล้างรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 จึงทำให้กลุ่มพลังทางการเมืองต่าง ๆ เห็นด้วยกับการล้มล้างรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร อาทิ การสนับสนุนของกลุ่มสหภาพแรงงานวิทยูการบินแห่งประเทศไทยได้แถลงการณ์ของกลุ่มว่า "...เนื่องจากการบริหารประเทศของรัฐบาลชุดปฏิรูป ปรากฏจากประสิทธิภาพก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนในเรื่องเศรษฐกิจ ความมั่นคง การครองชีพในสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านแรงงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายในด้านเศรษฐกิจไม่ได้รับการเหลียวแล ซึ่งเป็นเหตุให้นักลงทุนไม่กล้าเสี่ยงเพราะรัฐบาล ฉะนั้น สหภาพแรงงานวิทยูการบินแห่งประเทศไทย ขอสนับสนุนการปฏิวัติ..."⁵⁵

⁵⁵ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ , (24 ตุลาคม 2520) , หน้า 3.

ส่วนทางด้านสหภาพแรงงานการไฟฟ้านครหลวงนายไพศาล รัชชชยันต์ ก็ได้กล่าว ยืนยันและยอมรับการยึดอำนาจของทหารในครั้งนี้ว่า "...คณะปฏิวัติเหมือนผู้มาปลดโซ่ตรวนของ ผู้ใช้แรงงานออกไป เพราะรัฐบาลชุดที่แล้วหันหลังให้ประชาชนและทานความรู้สึกของประชาชน อยู่ตลอดเวลา เท่าที่ได้คุยกับนักแรงงานและนักการทูตต่าง ๆ ในประเทศไทย ก็เห็นเป็นเสียง เดียวกันว่า ถ้ารัฐบาลชุดที่แล้วยังขึ้นได้บริหารประเทศต่อไป ประเทศไทยไปไม่รอดแน่..."^{๕๕}

นอกจากรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร มิได้มีความพยายามที่จะแสวงหา ความชอบธรรมในการปกครองประเทศจากประชาชน คงมุ่งแต่จะใช้อำนาจเผด็จการเข้าควบคุม ประชาชน บริหารประเทศโดยไม่สนใจต่อความต้องการของประชาชน จนทำให้ขาดฐานพลัง สนับสนุนจากประชาชนแล้ว รัฐบาลธานินทร์ กรัยวิเชียร ยังต้องการผูกขาดอำนาจทางการเมือง โดยกำหนดนโยบายการสร้างประชาธิปไตยแบบค่อยเป็นค่อยไป มีกำหนดเวลาถึง 12 ปี ดังจะเห็นได้จากท้ายคำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2519 ว่า "...ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันประเทศไม่ให้เกิดซึ่งความวิบัติ คณะปฏิรูปฯ จึงเห็นว่าประชาธิปไตย ในประเทศไทย จะต้องมีการกำหนดโครงสร้างการพัฒนาเสียใหม่ให้เป็นขั้นเป็นตอนไป โดยแบ่ง ออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้ คือ

ในระยะสี่ปีแรกนั้น เป็นระยะฟื้นฟูเสถียรภาพของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ และ การเมือง ในระยะนี้สมควรให้ราษฎรมีส่วนในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยทางสภาปฏิรูป การปกครองแผ่นดินซึ่งมีสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ใน ขณะเดียวกันก็เร่งเร้าให้ประชาชนเกิดความสนใจ และตระหนักในหน้าที่ของตนในระยะสี่ปีที่สอง สมควรเป็นระยะที่ให้ราษฎรมีส่วนในการบริหารราชการแผ่นดินมากขึ้น โดยจัดให้มีรัฐสภา อันประกอบด้วยสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกมาจากการเลือกตั้ง และวุฒิสภา ซึ่งสมาชิกมาจาก

^{๕๕} สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ , (24 ตุลาคม 2520), หน้า 16.

การแต่งตั้ง ทั้งสองสภานี้จะมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินเท่าเทียมกัน
 ในระยะสี่ปีที่สาม สมควรขยายอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรให้มากขึ้น และลดอำนาจของวุฒิสภาลง
 เท่าที่จะทำได้ ต่อจากนั้นไปถ้าราษฎรตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีส่วนใน
 การเมืองในระบอบประชาธิปไตยดีแล้ว ก็อาจยกเลิกวุฒิสภาให้เหลือแต่สภาผู้แทนราษฎร"
 จากคำปรารภในรัฐธรรมนูญดังกล่าว กอปรไม่มีบทบัญญัติใดๆ ในรัฐธรรมนูญให้อำนาจแก่องค์กรใด
 องค์กรหนึ่ง ที่จะทำการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือปลดคณะรัฐมนตรีออกจากตำแหน่งตามวิถีทาง
 รัฐธรรมนูญได้ นอกจากนายกรัฐมนตรีจะเห็นสมควรหรือรัฐมนตรีลาออกเอง จึงก่อให้เกิดการ
 วิพากษ์วิจารณ์ว่า คณะรัฐบาลชุดนี้ประสงค์ที่จะอยู่ในตำแหน่งนานถึง 12 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลา
 ที่ยาวนาน และไม่แน่นอนว่าจะมีการยึดเวลาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยตามขั้นตอน ตามที่เคย
 ปรากฏมาแล้วในประวัติศาสตร์การปกครองของไทยอีกหรือไม่ รวมทั้งความไร้ประสิทธิภาพของ
 รัฐบาลในการบริหารประเทศ ความใจแคบของรัฐบาลในการพยายามปิดหูปิดตาประชาชนด้วย
 มาตรการต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ต่างก็เป็นตัวเราที่ทำให้คณะทหารที่ทำการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน
 และตั้ง นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นผู้นำรัฐบาลได้ทำรัฐประหารล้มล้างรัฐบาลที่ตนตั้งขึ้นมา
 อีกครั้งในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 โดยให้เหตุผลว่า "นับตั้งแต่ได้มีการประกาศใช้
 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 คณะทหารตำรวจและพลเรือน ได้ติดตามการ
 บริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลและเหตุการณ์บ้านเมืองมาตลอด เวลาได้เป็นที่ประจักษ์แก่
 ประชาชนโดยทั่วไปว่าความสามัคคีในหมู่ข้าราชการและประชาชนมีแต่ ความแตกแยก.....
 หากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปจะยากแก่การแก้ไข

อนึ่ง คณะทหารตำรวจ และพลเรือนได้ตระหนักว่า การที่จะพัฒนาระบอบประชาธิปไตย
 โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ๆ ละ 4 ปีนั้น เป็นเวลานานเกินความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับ
 ความต้องการของประชาชน...."⁵⁷

⁵⁷ สยามจดหมายเหตุ (21 - 25 ตุลาคม 2520) หน้า 1178 - 1179.

รัฐประหาร 20 ตุลาคม 2520 : ความอ่อนคลายทางการเมือง

การทำรัฐประหาร 20 ตุลาคม 2520 ตามความหมายอีกนัยหนึ่งก็คือการแก้ไขข้อผิดพลาดอันเกิดจากการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เมื่อครั้งการทำรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519 นั้นเอง กล่าวคือ เมื่อคณะทหารที่รวมตัวกันเป็นคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ทำการรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519 และได้มอบหมายภาระกิจในการพัฒนาประชาธิปไตยให้แก่รัฐบาลพลเรือนเป็นผู้ใช้อำนาจบริหารประเทศแทนกลุ่มและคณะทหารได้พิสูจน์เห็นว่า การบริหารประเทศของรัฐบาลพลเรือนที่เน้นนโยบายชาวจัดและไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นใด ๆ จากประชาชนประสบความล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นคณะทหารจึงได้ทำการรัฐประหารอีกครั้ง เพื่อรับมอบอำนาจคืนและเป็นผู้แสดงบทบาทบริหารเสียเอง โดยได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 และได้มีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ขึ้นมาบริหารประเทศ โดยมี พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เลขาธิการคณะปฏิวัติและดำรงตำแหน่ง ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 โดยมีคณะรัฐมนตรีร่วมคณะจำนวน 32 คน สิ่งที่รัฐบาลชุดนี้รับดำเนินการอย่างรีบด่วนก็คือ การพยายามเรียกร้องความสนับสนุนจากมวลชนที่ลดน้อยลงมาในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ให้เพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากหลังการทำรัฐประหารสำเร็จ มีการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่และประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2520 เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2520 ได้มีการประกาศใช้นโยบายหลักในการปกครองประเทศไว้ในรัฐธรรมนูญการปกครองชั่วคราว 2520 มีสาระสำคัญ คือ

1. ได้มีการกำหนดนโยบายว่าจะใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรฉบับนี้ เป็นรัฐธรรมนูญการปกครองฉบับชั่วคราวจริง ๆ เพื่อรอการจัดร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จะต้องให้ทันการเลือกตั้งทั่วไปภายในปีพุทธศักราช 2521 โดยจะให้รัฐธรรมนูญการปกครองฉบับนี้ใช้บังคับไม่เกิน

สิ้นเดือนเมษายน พ.ศ. 2521^{๕๐} มิใช่เป็นธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2502
ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

2. กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้นมาคณะหนึ่ง จำนวน 300-400 คน มีหน้าที่
จัดทำรัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้นมาบังคับได้ โดยได้กำหนดขั้นตอนการพิจารณา และระยะเวลา
ในการพิจารณาไว้ว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติ จะต้องพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้เสร็จ
ภายในปี พ.ศ. 2521 เพื่อจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปอย่างช้าที่สุดภายในเดือนเมษายน 2522^{๕๑}
ซึ่งในประเด็นนี้แตกต่างกับธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2502 ในสมัยจอมพล
สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพราะแม้ว่าธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2502 จะกำหนด
ให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรจำนวนไม่เกิน 240 คน มีหน้าที่ในการจัดร่างรัฐธรรมนูญ
ฉบับถาวรขึ้นมาบังคับใช้ แต่ก็ได้กำหนดเงื่อนไขระยะเวลาในการยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร
จึงทำให้สภาร่างรัฐธรรมนูญชุดนี้ใช้เวลาในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรนานถึง 9 ปีกว่า^{๕๒}

ซึ่งหลักการทั้ง 2 ข้อนี้ เป็นเสมือนการให้คำมั่นสัญญาและความหวังกับประชาชนของ
คณะปฏิวัติชุดนี้ว่า จะได้ในสิ่งที่ต้องการที่เคยได้รับการปฏิเสธจากรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร
จึงทำให้รัฐบาลชุดพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์(1) ได้รับการสนับสนุนจากมวลชนมากในฐานะ
ที่ขับไล่รัฐบาลเผด็จการขวาจัดชุดก่อนไปได้ ทำให้รัฐบาลชุดนี้มีความชอบธรรมในการปกครอง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๕๐} โปรดดูคำปรารภและมาตรา 11 , 12 ของธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
พ.ศ. 2520

^{๕๑} โปรดดูมาตรา 6, 7, 10 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2520

^{๕๒} โปรดดูคำปรารภและมาตรา 6 , 7 , 10 แห่งธรรมนูญการปกครอง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2502

ประเทศมาก แม้ว่าจะมาจากการรัฐประหารก็ตาม ดังจะเห็นได้จาก การให้สัมภาษณ์ การแสดงความคิดเห็นของนักวิชาการ นักการเมือง รวมทั้งบทความต่าง ๆ ที่ปรากฏทาง สื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ต่างก็สนับสนุนรัฐบาลชุดนี้ โดยต่างมีความมุ่งหวังกันว่า รัฐบาล ชุดนี้ จะนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2517 ที่มีลักษณะความเป็นประชาธิปไตย สูงมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อประกาศใช้ต่อไป

นอกจากนี้เพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามคำแถลงนโยบายของรัฐบาล พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งได้แถลงต่อสภาิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2520 เกี่ยวกับนโยบาย เกี่ยวกับความมั่นคงตอนหนึ่งว่า "..... โดยเฉพาะการเมืองภายในจะเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจของชนในชาติ ทั้งในด้านการให้การศึกษาอบรม และในด้านปฏิบัติ โดยเฉพาะการ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองประเทศ และ การพัฒนาบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้บังเกิดศรัทธาความเชื่อมั่นและยึดมั่นอยู่ใน ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตลอดจนมีความสามัคคีระหว่างคนในชาติ..."^{๕๑} ซึ่งการประกาศผ่อนคลายทางการเมืองของรัฐบาล พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เพื่อลด ความตึงเครียดและความขัดแย้งในความคิดทางการเมืองที่รัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ถือเป็นนโยบายในการปกครองประเทศมาก่อนหน้านี้ จนทำให้หนังสือ นิตยสารและประชาชนที่มี ความคิดเห็นแตกต่างกับรัฐบาลต้องหลบหนีเข้าป่า เพื่อร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เพื่อต่อสู้กับรัฐบาล จนทำให้พลพรรคคอมมิวนิสต์เพิ่มจากปี พ.ศ. 251๗ ซึ่งมีทั่วประเทศ ประมาณไม่เกิน 1,๐๐๐ คน เป็นประมาณ 9,๐๐๐ คน ในปี 2519^{๕๒} การลดความตึงเครียด ทางการเมืองดังกล่าวได้เริ่มมาตั้งแต่หลังการทำรัฐประหารวันที่ 2๐ ตุลาคม 252๐ โดยเริ่มต้น

^{๕๑} สยามจดหมายเหตุ , (2 - 8 ธันวาคม 2520) หน้า 1353.

^{๕๒} สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ , (4 กันยายน 252๐), หน้า 1๐.

ด้วยอาจารย์มหาวิทยาลัยกว่า 50 คน ทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีขอให้มีการนิรโทษกรรมคดี 6 ตุลาคม 2519 และติดตามด้วยญาติพี่น้องของผู้ต้องหาคดี 6 ตุลาคม 2519 กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม กลุ่มนิสิตนักศึกษากว่า 6,000 คน จาก 5 มหาวิทยาลัย ซึ่งใจความในหนังสือขอให้นิรโทษกรรมผู้ต้องหาที่มีจุดประสงค์คล้ายคลึงกันคือ "เพื่อสร้างความสามัคคีของคนในชาติขึ้นอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นผลให้เจตนารมณ์ของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ในอันที่จะสร้างความปึกแผ่นของคนในชาติได้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น"^{๕๓} ซึ่งการดำเนินการขอให้นิรโทษกรรมทางการเมืองแก่ผู้ต้องหาคดี 6 ตุลาคม 2516 เป็นไปตามนโยบายของ พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ที่ได้ปราศรัยต่อประชาชนของสถานีวิทยุโทรทัศน์เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2520 ตอนหนึ่งว่า "สำหรับนิสิต นักศึกษา และนักเรียน ที่ละทิ้งการศึกษาแล้วเรียนเข้าไปอยู่ในป่า รัฐบาลตระหนักดีว่าท่านมิได้มีจิตใจที่จะทำลายชาติ บ้านเมือง หากแต่เป็นความเร่งรีบของความคิดที่จะต้องการปรับปรุงการบริหารประเทศให้เร็วทันใจ และเป็นไปตามแนวทางของท่าน..

รัฐบาลนี้ได้คำนึงถึงอิทธิพลของมนุษยชนอยู่เสมอ จะเห็นได้จากการยอมรับการแก้ไขกฎหมายบางประเภทเพื่อให้จำเลยที่ขึ้นศาลทหารมีสิทธิแต่งตั้งทนายได้ และยังมี การออกกฎหมายนิรโทษกรรมนักโทษการเมืองและอภัยโทษนักโทษการเมืองอีกเป็นจำนวนมาก เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมฉลองครบรอบ 50 พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ยังได้พยายามส่งเสริมทุกวิถีทาง ทั้งในทางนิติบัญญัติและพฤตินัย เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติให้สอดคล้องกับปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสิทธิเสรีภาพในการพูด การเขียน ตลอดจนการออกความคิดเห็น ซึ่งจะเห็นได้จากการที่หนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน ที่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นที่เป็นอิสระเท่าเทียมกับหนังสือพิมพ์ประเทศอื่น ๆ"^{๕๔} และนโยบายดังกล่าวได้ปรากฏออกมาในรูปธรรม จากการประชุม

^{๕๓} สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ (25 ธันวาคม 2520), หน้า 16.

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน

คณะรัฐมนตรีในวันที่ 22 พฤศจิกายน 2520 ได้มีมติที่จะให้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติ
 นิรโทษกรรมต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อนิรโทษกรรมแก่นักโทษการเมืองที่กระทำความผิดใน
 วันที่ 26 มีนาคม 2520⁶⁵ และนักโทษการเมืองชุดดังกล่าวก็ได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระ
 ในวันที่ 5 ธันวาคม 2520 นอกจากนี้จากคำให้สัมภาษณ์ของนายประเสริฐ ณ นคร ปลัดทบวง
 มหาวิทยาลัยว่า หลังจากที่รัฐบาลประกาศให้นักศึกษาที่หลบหนีเข้าป่าคืนสู่เหย้า ได้มีนักศึกษา
 เข้ามอบตัวจำนวน 8 คน จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น 3 คน และจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 5 คน⁶⁶

การผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมืองของรัฐบาล พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
 ไม่ว่าจะเป็นการเปิดกว้างในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน การประกาศให้นักศึกษาที่
 หลบหนีเข้าป่ากลับมาร่วมพัฒนาชาติไทยโดยไม่เอาผิด รวมทั้งการประกาศเจตนารมณ์ว่าจะร่าง
 รัฐธรรมนูญฉบับถาวรขึ้นมาบังคับใช้ และให้มีการเลือกตั้งทั่วไปภายในปี 2521 ก็ตาม สิ่งเหล่านี้
 หากจะมองอีกด้านหนึ่งก็เป็นความพยายามของคณะทหารที่ทำรัฐประหาร 20 ตุลาคม 2520 เพื่อ
 แสวงหาความชอบธรรมทางการเมือง เพื่อสร้างความถูกต้องให้เข้ากับการเข้ามาปกครอง
 ประเทศของกลุ่มตน เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม เป็นการ
 เปลี่ยนกำลังมาเป็นสิทธิ ตามคำกล่าวของรูโซ (Rousseau) ที่ว่า "คนที่แข็งแกร่งที่สุดก็ยังไม่
 แข็งแรงพอที่จะเป็นนายได้ตลอดไป ถ้าไม่เปลี่ยนกำลังมาเป็นสิทธิ และการเชื่อฟังมาเป็น
 หน้าที่"⁶⁷ แต่การใช้วิธีการดังกล่าวก็เป็นการใช้อย่างขอไปทีและได้สร้างเงื่อนไขต่าง ๆ ดังจะพบ

ศูนย์วิทยพัชรายากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁵ สยามจดหมายเหตุ , (18 - 24 พฤศจิกายน 2520) หน้า 1301.

⁶⁶ สยามจดหมายเหตุ , (9 - 15 ธันวาคม 2520) หน้า 1353.

⁶⁷ Rousseau , le Contrat social ใน พงศ์เณญ์ คุณตาภัย , ประชาธิปไตย
กับกระบวนการเมืองในประเทศไทย หน้า 14.

ในบทบัญญัติในมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ ที่รัฐบาลชุดนี้ได้ตั้งคณะกรรมการการร่างขึ้นมา บังคับใช้ โดยมีจุดประสงค์หลัก คือ การครองอำนาจของกลุ่มตนต่อไป

สรุป

จากเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2516 - 2521 ในช่วงเวลาเพียง 3 ปีเศษ ๆ เหตุการณ์ทางการเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าว ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จากสภาพการเมืองการปกครอง ที่เป็นประชาธิปไตยสุดขีดในปี พ.ศ. 2517 - 2519 แล้วเปลี่ยนมาเป็นรัฐบาลเผด็จการพลเรือนภายใต้การสนับสนุนของกองทัพ ในปี พ.ศ. 2519 อำนาจทางการเมืองได้เปลี่ยนมือพลิกผันกลับไปกลับมา ระหว่างพลังอำนาจของทั้ง 2 ฝ่าย คือ พลังอำนาจเสรีนิยมซึ่งต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ กับพลังอำนาจอนุรักษนิยม ซึ่งต้องการสงวนอำนาจการปกครองประเทศไว้ที่กลุ่มตนตลอดไป กระบวนการเมืองในช่วงนี้จึงค่อนข้างตึงเครียดและสับสน จนเกิดเป็นความขัดแย้งทางการเมือง ที่รุนแรงถึงขั้นนองเลือดถึงสองครั้ง ในครั้งแรกเป็นผลให้เกิดความระงับของระบบเผด็จการอนุรักษนิยมและครั้งที่สอง เป็นการแตกสลายของพลังอำนาจประชาธิปไตยนอกกลไกของรัฐ หากเราจะพิจารณาการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเพียงรูปแบบภายนอกที่ปรากฏ เราจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงในช่วงดังกล่าว เป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วจากระบอบประชาธิปไตยแบบสุดโต่ง และเผด็จการสุดขีดแต่หากพิจารณาสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ ทางสังคมและการเมืองของสังคมไทยให้ลึกซึ้งจริง ๆ แล้ว เราจะพบว่าสังคมไทยในภาพรวมของช่วงเวลาดังกล่าว เป็นเพียง การเปลี่ยนแปลงเพียงเปลือกนอกเท่านั้น การหล่นพ้นจากวงจรการเมืองของกลุ่มชนชั้นปกครอง โดยเฉพาะกลุ่มทหาร เป็นเพียงฉากหนึ่งหรือช่วงเวลานึ่งที่เกิดจากการแตกแยกทางการเมืองของกลุ่มเหล่านี้เท่านั้น จนทำให้กลุ่มเสรีนิยมได้มีโอกาสแทรกตัวเองเข้ามามีบทบาททางการเมือง แต่โดยสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจ สังคม ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่เพียงพอต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงทำให้พลังเสรีนิยมขาดฐานสนับสนุนทางการเมืองอย่างเพียงพอ รวมทั้งพลังอำนาจนิยมก็ได้ฉ้อและรอโอกาสที่จะเข้ามามีอิทธิพลทางการเมืองอีก ดังนั้นเมื่อสถานการณ์สงบนิ่งพอ ที่กลุ่มอำนาจนิยมจะอ้างเพื่อเข้ามามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง กลุ่มนี้ก็ไม่รอช้าที่จะฉกฉวยโอกาสดังกล่าว เพื่อเข้ามากำกับและมีบทบาททางการเมืองต่อไป ดัง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ดังกล่าว แต่ด้วยความผิดพลาดของรัฐบาลเผด็จการพลเรือน

ที่ปฏิเสธร้างอำนาจเสรีนิยมโดยสิ้นเชิง จนทำให้กลุ่มเผด็จการอำนาจนิยมจำต้องแก้ไข
ความผิดพลาดดังกล่าวอีกครั้งด้วยการทำรัฐประหาร 20 ตุลาคม 2520 ทั้งนี้เพื่อสร้างเงื่อนไข
และเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจทางการเมืองของกลุ่มตนให้นานที่สุด ดังจะปรากฏ
ในบทบัญญัติมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 ซึ่งกลุ่มนี้จะเป็น
ผู้กำกับการร่างข้อบังคับดังกล่าว

